

THE IRON CROSSES

Oana Carina Cîrcu (Crișan)
PhD. student, UMFST „George Emil Palade” of Târgu-Mureș

*Abstract:*The novel *The Iron Crosses* is written by Cornel Dimovici, a Romanian writer, who lives in Germany and writes in German. It's a war story with a hero who feels the weight of the war decorations. The novel treats the problem of human suffering during the war. The courage is perceived as laity, the facts are absurd situations and the decorations are heavy. The condition of human being is presented in extreme situations.

*Keywords:*Contemporary writer, war, human condition, Cornel Dimovici, German writer.

Cornel Dimovici urmează liceul din Blaj, după absolvirea Medicinii din Cluj și ajunge medic în Comandău, județul Covasna. Aici scrie povestiri și pregătește volumul *Cel de-al doilea trăgaci* care este preluat pentru tipar de Editura Albatros. După câțiva ani se transferă în localitatea Ozun, foarte aproape de Sf. Gheorghe. În anul 1974, tânărul medic se afla în fața susținerii unui doctorat în Medicină și aștepta publicarea volumului de proză scurtă la Editura Albatros, după ce au fost publicate mai multe povestiri prin reviste, în special în „Vatra” de la Târgu-Mureș, condusă de scriitorul Mihai Sin. În același an, 1974, efectuând o călătorie în străinătate, s-a hotărât să nu se mai întoarcă în România. La 32 de ani, Cornel Dimovici rămâne în Paris, unde speră să se realizeze ca scriitor însă înțelege că nu are nicio șansă. Din Elveția, trece ilegal frontiera în Germania și lucrează ca medic chirurg în orașul Wiesbaden. În ianuarie 1990, scriitorul Mihai Sin îi publică, în revista „Vatra”, nuvela *Partida de cărți*, interzisă de cenzura comunistă. Volumul *Cel de-al doilea trăgaci* apare în 1996, la Editura Plumb din Bacău, cu o prefață de Mihai Sin. Mihai Sin a afirmat atunci că înainte de a pleca în exil, Cornel Dimovici reprezenta o speranță a prozei românești, iar odată cu apariția volumului *Cel de-al doilea trăgaci* el devine o certitudine. În anul 2010, Cornel Dimovici publică romanul *Vremea trădărilor*, care produce o serie de iritații în lumea literară „postrevoluționară”. Este o „revoltă”, un gest de neadaptare și nonconformism, într-o lume manipulată de lobbyism și capital. Cornel Dimovici trăiește în Germania, scrie și publică în ambele limbi. Romanul *Crucile de fier*, a apărut în limba germană, în martie 2017, la Editura Fischer, iar în limba română a fost publicat în toamna anului 2018.

Este povestea unui erou fără voie, distins fără voie cu decorații de erou, într-un război în care eroismul și lașitatea și-au dat mâna cu cruzimea și omenia. Un război în care au fost angrenate fără voie multe țări, printre care și România.

Ștefan e comparat de Dan Culcer cu Iohan Moritz, țăranul român din romanul *Ora 25*, al lui Constantin Virgil Gheorghiu. Acesta trece pe rând drept evreu, român când ajunge prizonier la unguri și este salvat de naziști ca să ajungă într-o închisoare americană drept colaborator al acestora. Ștefan, eroul ardelean al lui Cornel Dimovici, deloc eroic, nici eroizat, sub povara propriului destin, străbate în lung și-n lat, tot fără voie, spațiul labirintic al unei Europe îndurerate, însângerate și încălecate de puteri imperiale, care o vor lăsa zdrențuită și umilită vreme de o jumătate de secol. Este un intelectual prins între imposibilitatea de a comunica eficient cu o lume pervertită de ambiții materiale și discrepanța dintre iluziile idealiste și viața cotidiană.

Crucile de fier, titlul cărții, face referire la decorația conferită pentru fapte de bravură în armata germană în perioada 1939-1945. Acesta cuprinde imaginea decorațiilor

primite și greutatea lor resimțită în sufletul protagonistului: „unii își poartă crucea în suflet și nu pe umeri ca ceilalți”¹. Greutatea crucilor îl împovărează sufletește și nu trupește.

Romanul tratează problematica suferinței umane, sensibilitatea europeană, specifice perioadei postbelice. Războiul e memorat ca o experiență traumatizantă. Eroul e un anti-erou, un exemplu prost pentru noua generație de soldați. E măcinat de slăbiciunea caracterului său, își percepe curajul ca și lașitate, faptele ca situații absurde, comice, decorațiile sunt dovezi grele, de fier de care se dezice.

Povestea este semi-ficțională căci este povestea tatălui verișoarei sale stabilite în America, despre care aceasta nu știa nimic. Cartea a apărut din dorința de a scrie despre povestea de viață a acestuia, în urma vizitei făcute la bunica verișoarei care trăia în Ungaria. Alegerea locului copilăriei nu e deloc întâmplătoare, autorul se naște la Arad și urmează liceul de la Blaj.

Romanele de război se întâmplă, în general, pe teritorii departe de casă și sunt pline de sânge și durere, dragoste, pierdere și speranță. Ele sunt despre un „înainte” și un „după”, despre moștenire, amintire, despre identitate și umanitate.

Lectura ridică multe semne de întrebare cu privire la condiția noastră de oameni și te face să conștientizezi faptul că nimic nu e garantat atunci când este vorba despre o experiență extremă, cu potențial de totală transformare: „Trebuie să îmbătrânești, să te apropii de moarte ca să înțelegi că viața e doar o picătură”.² Romanul debutează cu imaginea fostului erou din război, bolnav, chinat de cancer, sub efectul morfinei într-o rutină fără surprize, bucurii sau nebulii. Rutina e descrisă ca o pendulare între somn și mâncare, amestecată cu amintiri și gânduri din vremea copilăriei, a tinereții petrecute în Transilvania-țara copilăriei și a visurilor pe care a uitat-o în urmă cu sute de ani. Rutină, amintiri și însingurare. În anii suferințelor și a bolii, timpul era neașteptat de lenș, interminabil. Efemeritatea ființei umane e evidentă : „Ești ca și zahărul pudră care se dizolvă cu timpul în apă și nu mai rămâne nici urmă de tine”.³ Ștefan era în ultimii ani din ce în ce mai singur, ar fi dorit să vorbească, să povestească, poate chiar și să plângă-doar că nimeni nu dorea să audă. Sufletește se simțea singur. În grădina casei sale din Florida se auzeau vocile „Margaretelor”-soția și fiica lui. „Oamenii vorbesc în gol, fără să comunice în esență ceva”.⁴ Cele două vorbesc, povestesc, râd și nu spun în esență nimic. Se bucură de societatea veselă, amuzantă și fără griji. Margareta este numele purtat de toate prezențele feminine dragi din familia sa. Se numeau „Margareta” soția, fiica, mama, bunica, sora cea mică, verișoara. Femeile din viața lui Ștefan sunt toate frumoase, blonde cu ochi albaștri, femei din rasa „pură”, ariană.

Prin procedeul cinematografic de mutare a scenei, cititorul e purtat din Florida în Transilvania, la Blaj, Arad apoi la Marea Neagră; în SS, ramura militară de luptă a organizației paramilitare naziste, în câmpul de luptă de la Don (Rusia), în închisoare încarcerat de americani, în Elveția, pe o navă de război, la Paris, în Legiunea străină, Indochina, în Berlin, America. În locurile dragi, reconfortante se întoarce: Transilvania și Paris (și iar Paris).

Copilăria petrecută în Transilvania, la Blaj, a fost o copilărie fără nimic frumos, fără iubire, doar ură, frică și singurătate. Ștefan a crescut într-o familie dezorganizată, reorganizată, cu un tată absent, o mamă vitregă (Rosa) și o soră vitregă (Margareta). Tatăl, de meserie șef de gară, este un străin pentru Ștefan, un negativist incapabil de a comunica și de a se apropia de propriul fiu. Mama, Margareta, locuiește la Arad, este o femeie frumoasă, rece și blondă. Liniștea o găsea Ștefan în cărți, în pasiunea pentru scris, literatură, istorie și geografie. În Blaj, se îndrăgostește pentru prima dată de Monica, pe care o iubește platonice,

¹ Traducere proprie, Cornel Dimovici, *Crucile de fier*, Editura Karin Fischer, Aachen, 2017, p.12.

² *Ibidem*, p.6.

³ *Ibidem*, p.180.

⁴ *Ibidem*, p.8.

inocent și căreia îi dedică câteva poezii scrise la „Clubul scriitorilor”. În acest context familial Ștefan hotărăște să se înroleze în marină. Alături de Marcus și Herman, prietenii săi, dezertează după izbucnirea războiului. Ștefan simțea că nu era un războinic, un curajos, un erou.

Eroul relatează cealaltă parte a poveștii despre război: cea care nu vorbește despre vitejie, patriotism și neînfricare, ci despre umezeală și frig, răni, coșmaruri și imagini care nu te mai lasă să trăiești. Corpuri anonime, identități șterse, furate, aruncate în gropi săpate în grabă. A fost rănit pe câmpul de luptă din Don, aproape întreaga companie a murit atunci și a fost decorat pentru prima dată. Într-o cârciumă din Dnipropetrovsk o cunoaște pe Maria, prima sa iubită, o rusoaică mereu zâmbitoare, draguță, blondă alături de care trăiește clipa. Războiul l-a învățat că viața se trăiește doar în prezent: te confrunți cu absurdul și încerci să descifrezi absurdul. Iar lui Ștefan i se părea absurd că a fost decorat de trei ori cu „Crucile de Fier” în cei patru ani de război. Decorațiile germane, „crucile de fier”, „l-au hăituit prin viață, prin timp și spațiu”, fiind o reală povară și o piedică în stabilitatea socială și profesională a eroului. Cei doi prieteni Ștefan și Marcus încearcă să scape de povara de a fi fost soldați în trupele SS germane, prin intrarea în „Legiunea străină”, care a fost „un fel de infern sau mai rău”. Rememorarea naratorului are în centru, așa cum arată titlul romanului, crucile de fier – decorații nemeritate ce-i aduc numai necazuri, care l-au urmărit toată viața. Prietenia și dragostea sunt singurele puncte luminoase în realitatea cruntă, neagră a războiului. Familia era tot ce îl mai lega de viața de dinainte de război, tot ce părea pur, nealterat de lupta inutilă și distrugătoare. Soldatul tinde la acel „acasă”, el vrea să se întoarcă undeva.

Din Elveția, unde a locuit la unchiul său Rudolf, Ștefan măcinat de neliniște și nemulțumire față de propria-i persoană, față de lume, față de timp, pleacă în Olanda la prietenul său Marcus. Împreună ajung în Canada și apoi la Paris, în Franța. În Paris, Ștefan o întâlnește pe Simone, chintesența tuturor femeilor frumoase. Ei i se destăinuie: „Nu sunt și nu am fost niciodată soldat...doar un ratat, un clovn”⁵. Este momentul și locul perfect în care să uite de război, locul în care vrea să se așeze și să își continue studiile. „Vreau să uit tot ce e legat de război...a lăsat urme adânci în sufletul meu”⁶.

Toate „marile decizii” ale vieții se reduc la una singură: trăiește sau mori. Sau fugi. Ștefan a ales implusiv înscrierea în Legiunea străină. De aici își dorea să dezerteze. În „Iadul verde” din Indochina se pierde noțiunea timpului, „anii mâncau timpul”⁷. Prezentul e o ruină, iar viitorul nu există. Este evident felul implacabil prin care un război schimbă pentru totdeauna un om. Ajunge în Berlin împreună cu Marcus ca și colaborator supercalificat al M.A.I. Timpul petrecut în Berlin îl transformă într-un om pragmatic care nu se mai rușinează de decorațiile sale. Era pregătit să încheie vremurile romantice, idealiste, triste și inutile.

Lumea liberă, America, îl ajută să uite. Nu se consideră un erou, nu se mai rușinează de decorațiile sale iar uitarea e ceva natural, firesc. Nimeni nu părea interesat să afle amănunte despre el, despre trecutul lui. Fiecare își trăia visul american, entuziasmul și încercau să-și uite trecutul, originile, să fie americani și doar atât. Viața lui în America era bine și discret organizată de șeful său de la Berlin, era un concediu bine meritat în care avea un cămin, umbrit uneori de amintirile din Vietnam, Africa și Paris. Avea o existență sigură și cea mai scumpă libertate: cea americană. Ștefan, „un mic Spion” simțea că e doar reîncarnarea lui Ștefan (cu o altă identitate, cu o altă biografie, cu alt nume de familie). America este locul în care își întemeiază o familie alături de tânăra de origine elvețiană, Margareta. Tot aici îl reîntâlnește pe Marcus, „singurul prieten și om din viața sa”⁸. Scriitorul simte nevoia să pună ordine în lucruri, totul se aranjează, lumea și reintră în matcă pe teritoriul american.

⁵ *Ibidem*, p.125.

⁶ *Ibidem*, p.123.

⁷ *Ibidem*, p.156.

⁸ *Ibidem*, p.15.

În Transilvania se întoarce pentru a-și revedea locurile natale, foștii colegi, o revedere cu el însuși, o reconectare cu originile. Anii de război sunt resimțiți ca un gol între tinerețea și maturitatea sa. Aceasta călătorie în trecutul uitat a fost pentru Ștefan „o cură minunată, o retrăire, o renaștere a sufletului său”... Simțea cum această lume minunată scaldată în soare, îi curgea prin vene, prin artere, inima și oase”.⁹ Lucian, fostul coleg de școală a lui Ștefan și actual profesor la școala din Blaj, îi face o radiografie a vieții din România, marcată de cenzura de pe timpul lui Ceaușescu. Frica și supunerea erau lucruri normale în viața socialistă iar acest lucru era ca o consolare pentru suferințele lui Ștefan, pe acestea trăindu-le și el la rândul lui departe de casă. Ștefan și Lucian și-au trăit destinul în lumi diferite dar prietenia și legătura sufletească au sfidat timpul.

Ștefan revine la Paris într-un moment în care nu mai avea temeri, în care moartea îi era indiferentă. Hotărăște să revină în Paris cu Margareta. Se plimbă, vorbesc, el era singur cu viața și visurile sale, cu eșecurile și cu ale sale cruci de fier. Umbra crucilor de fier l-a purtat departe de Paris. Detașarea e sentimentul care monopolizează finalul romanului. Păcatele vieții sale nu erau altceva decât semne nesigure, impersonale, neclare într-un cer infinit și schimbător. Omul, soldatul, eroul Ștefan își dorește să iubească, tânjește după iubire în general; iubire din partea familiei, a femeilor din viața sa, a semenilor. Iubește lectura și scrisul. Războiul însă, îi refuză acest lucru, îl dezrădăcinează și îl înstrăinează.

Perspectiva narativă este heterodiegetică, narațiunea fiind realizată la persoana a III-a. Autorul este extradiegetic, neidentificându-se cu personajul implicat. Tiparul narativ e auctorial cu focalizare internă-fixă, naratorul cunoscând atât cât se presupune că știe și personajul central.

Analiza psihologică, introspecțiile complexe, destrămarea prezentării clasice a acțiunii ne aduc în față un roman istoric de actualitate.

Este un roman postmodern, unde vocile și perspectivele se amestecă, unde timpul are o configurație cu mai multe cursuri, care fie sunt paralele, supraetajate, fie se întretaie. Constituie deci cadrul cel mai cuprinzător și mai potrivit, în care Ștefan, eroul romanului Umbra crucilor de fier se desfășoară, de fapt asemeni autorului Cornel Dimovici, ca un revoltat, un aventurier, care trăiește și suferă aventura zbuciumată și chinuită a secolului XX, un erou care a pierdut totul și nu mai vrea să creadă în iluzii, și, totuși, crede. Discursul epic în întregime a lui notează calamitățile tulburătoare ale acestui secol blestemat, calamități care au sfâșiat tot globul, ca și patria autorului, Transilvania. El nu se poate împăca cu gândul că aceste catastrofe istorice pot fi uitate, realizând o literatură realistă, implicată adânc în istorie.

Romanul lui Cornel Dimovici captează atenția cititorului prin prezentarea unui destin fabulos, a unui personaj care, aflat pe patul de suferință, în pragul morții iminente, este încă urmărit de umbrele unui trecut plin de aventură.

BIBLIOGRAPHY

Bibliografia operei:

Dimovici, Cornel *Crucile de fier*, Editura Karin Fischer, Aachen, 2017

Bibliografia critică:

Cornea, Luminița, *Cornel Dimovici- un scriitor român care a ales exilul*, în „Revista română”, nr.1, 2019

Culcer, Dan, *Cornel Dimovici- Pensacola, Florida, 2006*, în revista „Vatra”, nr. 9-10, 2016

Ujvarosi, Brezeanu, Marinela, *Destinul fabulos al unui personaj urmarit de umbrele trecutului*, în revista „Caietele de la Araci”, nr. 2, decembrie 2018.

⁹ *Ibidem*, p.198.